

La transmissió del coneixement i l'esperit crític: de la tradició oral a les xarxes socials

Vivim en un món on els canvis es succeeixen acceleradament. La tecnologia evoluciona cada cop més ràpid i la informació ens envolta per tots costats, en qualsevol format i des de qualsevol dispositiu. Ara, l'accés al coneixement científic està disponible per a tothom.

Ara bé, això no ha estat sempre així. La transmissió del coneixement, de la cultura i les tradicions, durant segles i segles, es va fer de manera oral, de mares a fills, de pares a fills i de mestre a deixebles. Aquest coneixement, sovint es transmetia mitjançant històries, contes i llegendes perquè era la manera més fàcil de traspasar aquesta informació i que perdurés en la memòria.

Amb l'aparició de l'escriptura, que només aprenia una minoria, això no va canviar massa i el coneixement es va seguir transmetent per via oral. Tot i així, amb l'escriptura, sorgeix una necessitat de conservació dels documents, perquè es comprèn que la informació que contenen ha d'estar disponible per a qui la necessiti. Es creu que les primeres biblioteques van aparèixer a Mesopotàmia i a Egipte; n'és un bon exemple la Biblioteca d'Alexandria, la qual diuen que fou inaugurada al segle III aC i va arribar a reunir més de 700.000 volums.

Aquest interès per la conservació i difusió del coneixement va continuar a l'antiga Grècia i a Roma, on es va documentar la primera biblioteca pública, la precursora de les actuals. Si seguim endavant, a l'Alta Edat Mitjana, veiem que apareixen

els llibres o còdexs, que es creaven i conservaven als monestirs, a les biblioteques califals i a les biblioteques privades dels més poderosos, com per exemple, Carlemany. En aquest moment no hi havia biblioteques públiques i la lectura només era accessible als religiosos o als estaments més privilegiats.

A partir de l'any mil, superada la por de la fi del món, es detecta una recuperació econòmica i, cap al segle XI, apareixen els primers Estudis Generals, nom que van rebre les primeres universitats. Ara, el llibre ja no té només un valor religiós, serveix per transmetre el coneixement entre mestre i alumne. En aquest moment es creen també les Escoles Catedralícies, que es converteixen també en centres educatius amb importants biblioteques. Al segle XV s'inventa la impremta i el nombre de llibres augmenta ràpidament perquè és més fàcil i econòmic de produir-los. Des d'aquest moment, la ciència i l'interès pel coneixement en general es deslliguen de la religió i comencen a editar-se llibres amb informació científica, dades i resultats d'experiments. Aquest interès per la difusió del coneixement continua i, al segle XVII apareixen les primeres revistes científiques i literàries; es comencen a crear cada cop més biblioteques públiques i sorgeix la figura del bibliotecari perquè cal gestionar, conservar i difondre aquesta informació.

I així, arribem al segle XIX, on l'interès per la lectura creix ràpidament i disminueix l'analfabetisme. A la primera meitat del segle XX hi ha una gran revolució tecnològica, educativa i científica, que fa que l'accés als llibres, a la lectura i la cultura sigui més fàcil. És en aquest context quan sorgeix l'Escola del Mar, de la qual en som hereus. Ja en aquesta època els mestres eren conscients que hi havia un gran volum d'informació i que el més important no era memoritzar-la, sinó saber buscar-la, trobar-la i avaluar-la. Al *Libro de las Evocaciones 1922-1947* de l'Escola del Mar, ja es deia que "L'home té una intel·ligència i no és més intel·ligent qui

tingui un nombre més gran de coneixements en forma d'inventari, sinó aquell qui sap buscar, trobar, relacionar, associar; i que davant del que és previsible o imprevisible, troba una solució adequada." Per això creien que calia formar els alumnes perquè esdevinguessin persones amb esperit crític, preparades per destriar aquella informació que era més valuosa. Per tal de facilitar l'accés al coneixement, l'Escola del Mar tenia una gran biblioteca que sempre estava oberta a tothom, que oferia una gran col·lecció d'obres de coneixement i ficció i que estava gestionada per una bibliotecària que assessorava a alumnes i professors perquè trobessin allò que necessitaven.

A la segona meitat del segle XX s'incrementen els avenços tecnològics i amb la publicació massiva de llibres i revistes, el coneixement científic és reunit a les biblioteques universitàries, biblioteques especialitzades i centres de recerca. Durant segles el mecanisme de transmissió de coneixement no va variar gaire però, amb la creació de nous suports i l'aparició d'Internet a finals del segle XX, la situació canvia i s'obren les portes de bat a bat a l'accés a la informació i al coneixement per a tothom. Amb el nou mil·lenni apareix el moviment internacional [Accés Obert o Open Access](#), que s'aprofita d'Internet per posar a l'abast de la societat el coneixement resultant de la recerca feta pels investigadors per tal de beneficiar el desenvolupament de la ciència i la societat. Així, tot aquest coneixement que fins ara havia estat a l'abast de qui tenia diners, comença a difondre's a repositoris institucionals amb llicències [Creative Commons](#), per tal que tothom pugui utilitzar-lo.

Actualment, amb l'ús generalitzat de les xarxes socials s'ha aconseguit, per primer cop, apropar la ciència a tota la ciutadania, a tothom qui tingui un ordinador o un dispositiu mòbil. Els "recercaires" no només publiquen a revistes científiques, utilitzen també les xarxes socials per arribar més directament al seu públic i millorar la seva visibilitat i

la de la seva investigació.

La nostra escola, seguint l'ideari de l'antiga Escola del Mar i del nostre fundador, el mestre Pere Vergés, vol transmetre als alumnes l'interès per la ciència, per la recerca i la seva difusió. Ara, tenim cada cop més informació, per això volem que els nois i noies acabin la seva etapa escolar amb un esperit crític i autocrític ben desenvolupat, amb ganes d'aprendre a aprendre i adaptar-se als canvis constants a què estem sotmesos. Aquestes competències els permetran adaptar-se als canvis amb més facilitat i a identificar la informació més adient per aprendre, comunicar-se i resoldre situacions reals de manera eficient.

L'esperit crític, davant d'aquest tsunami d'informació, és la clau per aconseguir que els nostres alumnes siguin les dones i els homes que, en un futur proper, aconseguiran que tinguem un món millor, més just, més solidari i més sostenible.